

ГЛОСАРІЙ (СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ)

Агреман – згода приймаючої держави на призначення певної особи в якості глави дипломатичного представництва акредитуючої держави.

Агресія – протиправне застосування збройної сили.

Альтернат – правило, згідно з яким в екземплярі міжнародного договору, призначеного для даної договірної сторони, назва цієї сторони в загальному переліку сторін, підписи її уповноважених, печатки, а також текст договору мовою держави даної сторони ставляться на першому місці та для підпису залишається місце з лівого боку або зверху, якщо підписи розміщуються один над другим.

Анклав – частина території однієї держави, що повністю оточена сухопутною територією іншої держави або держав.

Анексія – насильницьке приєднання державою території іншої держави.

Апартеїд – міжнародний злочин, направлений проти людства, політика расової сегрегації, дискримінації та гноблення, яка проводилася урядом ПАР щодо корінного африканського та іншого неєвропейського населення до початку 90-х роках ХХ ст.

Геноцид – міжнародний злочин, що здійснюється з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку.

Держава – первинний та основний суб'єкт міжнародного права, а також учасник міжнародних відносин. Держава є поєднанням трьох елементів: певної території, населення, що на ній проживає, та політичної організації (влади).

Держава реєстрації – держава, в офіційний реєстр якої занесені повітряні, морські та річкові судна, космічні об'єкти.

Держава прапора – держава, під прапором якої законно плаває певне судно.

Дезавування – спростування дій свого дипломатичного представника або іншої офіційно уповноваженої особи урядом чи іншим компетентним органом держави.

Делімітація кордонів – договірне встановлення лінії державного кордону, що здійснюється за картами, як правило, великомасштабними, із детальним зображенням на них рельєфу, гідрографії, населених об'єктів.

Демаркація кордонів – визначення та позначення ліній державного кордону на місцевості відповідно до договорів про делімітацію кордону та доданих до них карт та описів.

Денонсація міжнародного договору – засіб припинення дії двостороннього міжнародного договору або виходу із багатостороннього міжнародного договору в порядку та строки, обумовлені в такому договорі.

Депозитарій – хранитель оригінального тексту багатостороннього міжнародного договору та всіх документів, що до нього належать (заяв, застережень, ратифікаційних грамот, документів про денонсацію та інше).

Дуайен – протокольний голова (старійшина) дипломатичного корпусу в країні перебування (в англomовних країнах зазвичай іменується деканом).

Екзекватура – 1) приведення до виконання у певній країні судового рішення, що винесене в іншій країні; 2) офіційний документ, що посвідчує визнання консула урядом держави, що приймає.

Екстериторіальність – повний імунітет, тобто звільнення від юрисдикції будь-якої держави на тій підставі, що відповідна особа (або установа) вважається начебто такою, що знаходиться на території держави, громадянство (або національність, якщо мова йде не про фізичних осіб) якої воно має.

Екстрадиція – передача злочинців державою, на території якої він

знаходиться, іншій державі на вимогу останньої з метою притягти злочинця до кримінальної відповідальності або виконання вироку, що набрав чинності.

Імунітет держави – принцип міжнародного права, що витікає з державного суверенітету і означає певні виключення з міжнародно-правових зобов'язань.

Клаузула – особливе положення у міжнародному договорі.

Комюніке – офіційне повідомлення про події міжнародного характеру.

Меморандум – дипломатичний документ відповідної держави, в якому докладно викладається фактичний бік міжнародного питання, дається аналіз тих або інших положень, наводяться обґрунтування позиції держави.

Мораторій – відкладення на певний строк виконання державою своїх міжнародно-правових зобов'язань.

Нота – документ дипломатичної переписки; офіційне дипломатичне звернення уряду однієї держави до уряду другої.

Нотифікація – офіційне повідомлення міністерством зовнішніх справ, дипломатичним (консульським) представництвом, міжнародною організацією або її посадовою особою шляхом направлення ноти або іншого документа, в якому викладається точка зору держави з певного питання, повідомляється про будь-які політичні або правові факти чи події.

Нунцій – дипломатичний представник Ватикану.

Оптація – один із способів набуття та припинення громадянства, що полягає у виборі громадянства при зміні державної належності території.

Посол – голова дипломатичного представництва найбільш високого в протокольному відношенні рівня.

Преамбула – вступна частина міжнародного договору.

Пролонгація міжнародного договору – продовження дії договору,

що здійснюється до моменту закінчення строку його дії з метою забезпечення його безперервності.

Промульгація міжнародного договору – офіційне опублікування міжнародного договору.

Протокол – офіційний документ (нерідко додаток до основного договору), за допомогою якого міжнародний договір доповнюється або уточняється.

Ратифікаційна грамота – документ, що підтверджує ратифікацію міжнародного договору відповідним органом держави (парламентом).

Репарація – форма міжнародно-правової відповідальності за шкоду, що заподіяна суб'єкту міжнародного права в результаті міжнародного правопорушення.

Репатріація – повернення в країну громадянства, постійного проживання або походження тих осіб, які опинилися через певні обставини на території інших держав.

Репресалії – правомірні примусові дії держави, спрямовані на відновлення своїх прав, що порушені іншою державою, але без застосування сили або погрози її застосування.

Реституція – повернення майна, неправомірно захопленого та вивезеного однією із воюючих держав із території іншої держави, що є воєнним противником.

Реторсія – правомірні примусові дії держави, що здійснюються у відповідь на недружній акт іншої держави, наприклад, що піддав дискримінації фізичних або юридичних осіб першої держави.

Сатисфакція – форма міжнародно-правової відповідальності, на підставі якої держава-порушник надає задоволення державі, що постраждала.

Статус-кво (лат. *status quo*) – становище в будь-якій сфері міжнародних відносин або у взаєминах держав, що існувало в будь-який час

у минулому.

Субституція – форма міжнародно-правової відповідальності держав (різновид реституції), що представляє собою заміну неправомірно знищеного або ушкодженого майна, будівель, транспортних засобів, художніх цінностей, особистого майна тощо.

Табула раса (лат. *tabula rasa*) – концепція, на підставі якої держава- правонаступник не обтяжена жодними зобов'язаннями свого попередника перед іншими державами.

Трансфер – обмін населенням між державами на основі міжнародного договору, автоматична зміна громадянства.

Цесія – передача території однієї держави іншій державі за згодою між ними.